Rijksvastgoedbedrijf
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

VERTROUWELIJK

Aan de leden van
het Kwaliteitsteam Renovatie Binnenhof

Rijksvastgoedbedrijf
Atelier Rijksbouwmeester

Korte Voorhout 7
Postbus 16169
2500 BD Den Haag

Contactpersoon
[redacted]
M [redacted]
[redacted]@rijksoverheid.nl

Datum
12 december 2018

verslag Bijeenkomst Kwaliteitsteam

Vergaderdatum en -tijd	12 december 09:00 – 12:00 uur
Vergaderplaats	RVD-zaal, Binnenhof 19, Den Haag
Kopie aan	De leden van het Kwaliteitsteam Binnenhof, projectdirectie
Bijlage(n)	

Aanwezig
[redacted] (Rijksbouwmeester), [redacted] (projectdirecteur, RVB), [redacted] (gemeente DH, DSO), [redacted] (TU Delft), [redacted] (RCE), [redacted] (Universiteit Leiden), [redacted] (ARBM), [redacted] (RVB), [redacted] (ARBM), [redacted] (ARBM)

Aanwezig bij agendapunt 2
[redacted] (DOK-architecten), [redacted] (DOK-architecten), [redacted] (Rappange & Partners), [redacted] (Directeur Bedrijfsvoering AZ), [redacted] (AZ)

Aanwezig vanaf agendapunt 4
[redacted]

Afwezig met kennisgeving
[redacted] (RCE)

1. Welkom en opening.

2. Presentatie stand van zaken van het ontwerp voor het Ministerie van Algemene Zaken

[redacted] van DOK-architecten en [redacted] van Rappange & Partners geven een presentatie over de stand van zaken van het ontwerp voor het Ministerie van Algemene Zaken.

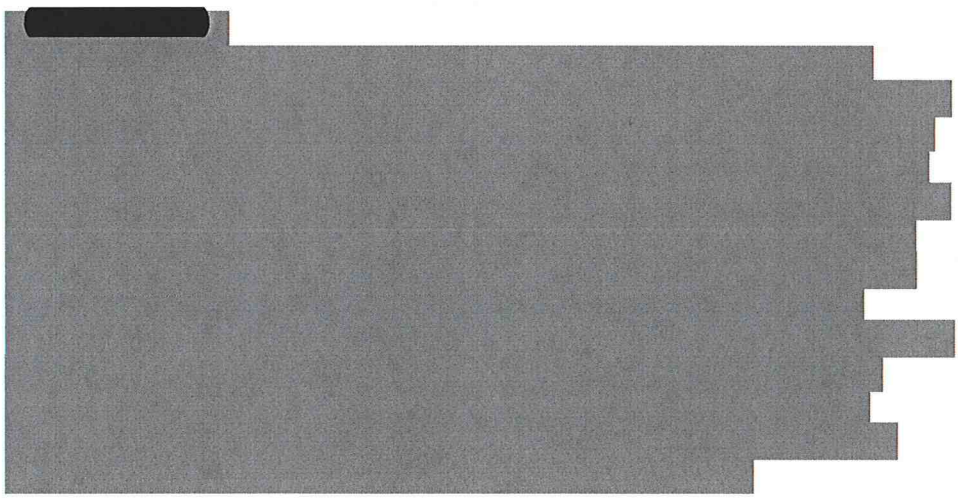

Gevels aan de Hofvijver – benadrukken van een ensemble
Aan de zijde van de Hofvijver wordt het Binnenhof als een ensemble beschouwd – als een samenstelling van gebouwen die één geheel vormen. Het voorstel is om dit ensemble zo veel mogelijk in de huidige stijl te bewaren, zodat de architectonische eenheid intact blijft.

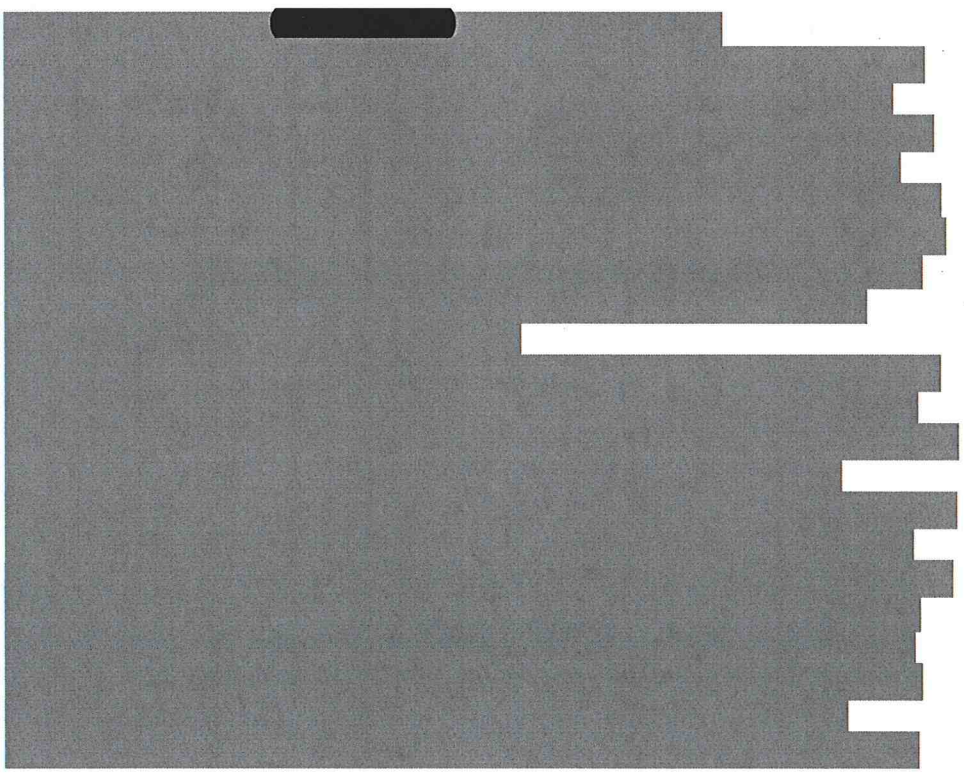

Datum
12 december 2018

[redacted]

[redacted]

[redacted]

Datum
12 december 2018

[redacted]

- [redacted]

3. Presentatie Tijdelijke Huisvesting van het Ministerie van Algemene Zaken

Het Ministerie van Algemene Zaken wordt vijf en half jaar gehuisvest in de tuin van het Catshuis. Het aantal vierkante meters dat toegevoegd moet worden is ongeveer vier keer de grootte van het Catshuis. Voor de tijdelijke huisvesting van Algemene Zaken heeft het Atelier Rijksbouwmeester een aantal massastudies gemaakt. [redacted] presenteert het voorstel.

Ruimtelijke opzet

[redacted]

[redacted]

4. Tijdelijke huisvesting van de Tweede Kamer

De Tweede Kamer verhuist tijdens de renovatie van het Binnenhof naar de Bezuidenhoutseweg 67, het oude ministerie van Buitenlandse Zaken. [redacted] presenteert de plannen voor de tijdelijke huisvesting, waarvoor Zecc Architecten een ontwerp heeft gemaakt.

Bezuidenhoutseweg 67

Het kantoorgebouw werd in 1985 gebouwd door [redacted] voor het Ministerie van Buitenlandse Zaken. Het gebouw bestaat uit een kern met vier armen, aan twee kanten gelegen aan grote doorgaande wegen, en aan de achterkant aan een hof

met bomen en een vijver waar ook de Koninklijke Bibliotheek en het Letterkundig Museum aan liggen.

Ontwerp voor de tijdelijke huisvesting
Het ontwerp van Zecc Architecten laat het oude pand met de kolommenstructuur intact en bouwt daar waar nodig tegen het bestaande aan.
Aan het Willem Alexanderhof wordt een uitbreiding voorgesteld met een entree voor het publiek en een centrale hal waar functies in komen die zich nu in de Statenpassage bevinden. De Plenaire zaal wordt gehuisvest in de voormalige Van Kleffenszaal. In het ontwerp wordt gebruik gemaakt van de bestaande stoelen van de Tweede Kamer. De commissiezalen zitten op de begane grond. Vanaf de derde verdieping zijn kantoren gesitueerd; de hoogste verdiepingen blijven ongebruikt. Omdat het gebouw ooit ontworpen is als kantoorgebouw hoeven er geen grote bouwkundige ingrepen gedaan worden op de kantoorverdiepingen.
Een aantal bomen zal gekapt moeten worden voor de uitbreiding, maar een deel van de vijver blijft behouden. De bekleding van de gevel van de nieuwe entree wordt gemaakt in een messing kleur.
Leden en medewerkers van de Tweede Kamer (pashouders) zullen via de bestaande entree aan de Bezuidenhoutseweg naar binnen komen.

Reacties Kwaliteitsteam

- [redacted]

  Advies 19 aan het RVB: onderzoek nader hoe de openbare ruimte eruit komt te zien die aansluit op de tijdelijke huisvesting voor de Tweede Kamer. De fijnmazige stedelijke structuur rond het Willem Alexanderhof, de Koninklijke Bibliotheek en het Archief vraagt om een tot in detail uitgewerkt plan voor de publieke ruimte. Hoe voorkom je dat grote groepen demonstranten zich klem lopen als zij vanaf het station door de steegjes en smalle stedelijke ruimtes naar de entree van de tijdelijke huisvesting lopen?

5. Tijdelijke huisvesting van de Eerste Kamer en Raad van State
Tijdens de renovatie van het Binnenhof verhuizen de Eerste Kamer en Raad van State naar het Lange Voorhout 34-36. [redacted] presenteert de plannen voor de tijdelijke huisvesting. Het ontwerp werd gemaakt door Happel Cornelisse Verhoeven Architecten.

Lange Voorhout 34-36
Huis Huguetan is een stadspaleis uit 1734. Het ontwerp van de geheel natuurstenengevel is van architect Daniel Marot. In 1760 werd het pand nog vergroot door zowel links als rechts de gevel uit te breiden met twee vensters. Het

ontwerp van deze uitbreiding is van de architect Pieter de Swart. Van 1819 tot 1982 huisvestte het pand de Koninklijke Bibliotheek. Architect Pieter Pennink maakte hierna een nieuwe uitbreiding aan het gebouw voor de huisvesting van Hoge Raad der Nederlanden (tot begin 2016).

Ontwerp voor de tijdelijke huisvesting
In het voorstel van Happel Cornelisse Verhoeven Architecten blijft een deel van het gebouw leeg – er wordt niet meer gemaakt dan er nodig is. Het bestaande pand voldoet op veel plaatsen, maar moet organisatorisch en functioneel worden aangepast en aangekleed. Ook de verouderde installaties moeten worden vervangen.
Er wordt een nieuwe lunchzaal gemaakt waarbij het concept van de architect is om het pand op deze plek te voorzien van een 'nieuwe voering'. Met een laag van gordijnen wordt er een nieuwe ruimte gemaakt, terwijl de bouwkundige ruimte intact gelaten wordt.
Op de tweede etage komt de Plenaire Zaal met de hal – een ruimte waar mensen elkaar kunnen ontmoeten. Ook voor de hal wordt voorgesteld om een nieuwe binnenvoering te maken. De Plenaire Zaal komt in de voormalige grote zittingzaal van de Hoge Raad. De indeling en grootte van deze zaal leende zich niet direct voor de inpassing van de Plenaire Zaal. Er wordt compacter meubilair gemaakt, waardoor alles precies ingepast kan worden conform de bestaande indeling. Twee nieuwe balkons voor het publiek, de pers en ambtenaren worden toegevoegd.
Het plein bij de uitbreiding van Pennink dient als publieksentree. De entree ziet er momenteel verlaten en vervallen uit. De kunstcommissie is bezig om een aantal kunstenaars uit te nodigen om iets te maken voor de gesloten gevel boven de entree. De gebruikers hebben een separate entree met een ontvangsthal voor bezoekers en een eigen trappenhuis.
In huis Huguetan delen de Eerste Kamer en de Raad van State de begane grond. De Eerste Kamer heeft een aantal ruimtes aan de rechterzijde van het monument en de verdiepingen en de Raad van State is gehuisvest aan de linkerzijde (souterrain en beletage). De statige entree en de centrale kamer kan als ceremoniële ruimte door beide gebruikers gebruikt worden.

Reacties Kwaliteitsteam
[redacted]
Advies 20 aan het RVB: onderzoek nader hoe de openbare ruimte eruit komt te zien die aansluit op de tijdelijke huisvesting voor de Eerste Kamer en de Raad van State.

6. Verkenning Percentage Kunst Binnenhof
Voor de kunstenaars is het van belang om een idee te krijgen van de plannen voor de renovatie van het Binnenhof en de tijdelijke huisvesting. Tegelijkertijd is het voor het Kwaliteitsteam interessant om na te denken over welke vragen er gesteld zouden kunnen worden aan de kunstenaars. De kunstenaar zitten momenteel nog in een verkennende fase – alles is nog mogelijk wat betreft vorm, inhoud en locatie van de kunstwerken.

Spanningsveld van de opdracht
Door de gebruiker wordt er vaak gevraagd of er wel geld ingezet moet worden voor een kunsttoepassing, zeker als deze toepassingen voor de tijdelijke huisvesting is. Er is aarzeling, twijfel en in sommige gevallen zelfs afkeer bij de politici. De kunstenaars worden uitgedaagd om daar waar barrières zijn niet terug te deinzen. De essentie van de kunsttoepassing is misschien wel het gesprek met de gebruikers zelf. Misschien zou het kunstwerk uiteindelijk wel gezien kunnen worden als een bijproduct, omdat de dialoog een project op zichzelf is.

Nomadisch Parlement
Het Kwaliteitsteam geeft aan dat de thema's tijdelijkheid en identiteit interessant zou kunnen zijn voor de kunstenaars. Het heeft een symbolische en emotionele waarde wanneer het hart van de democratie vijf en half jaar wordt gesloten en over de stad wordt verspreid. Wat betekent dit voor de publieke ruimte in Den Haag? Hoe werkt de democratie? Hoe kan het verhaal van de democratie op een esthetische manier verteld worden?
Het zou bijvoorbeeld interessant kunnen zijn om van de verbouwing van het Binnenhof een soort spektakel of performance te maken. Zou er bijvoorbeeld een uitzichttoren kunnen worden gemaakt waarvandaan te zien is hoe er gegraven en gewroet wordt in de geschiedenis van de Nederlandse democratie? Wat is er nog meer denkbaar?

Openheid versus veiligheid
Er bestaat een spanningsveld tussen veiligheid en openheid. Enerzijds wordt het Binnenhof gezien als het huis van de democratie. Mensen zijn welkom en de publieke ruimte rond het Binnenhof is voor iedereen toegankelijk, maar er zit een grens aan deze toegankelijkheid. Daarom worden er scanpoortjes gemaakt en wordt er extra beveiliging gevraagd. Dit is een interessant spanningsveld waar de kunstenaars ook iets mee zouden kunnen doen.

[redacted] vertelt tenslotte dat er een boek geschreven is over kunst in de Tweede Kamer en de discussies daarover. Het lijkt hem nuttig voor de kunstenaars om daar kennis van te nemen.

7. Afsluiting
De volgende bijeenkomsten van het Kwaliteitsteam Renovatie Binnenhof vinden plaats op de volgende momenten:

- Woensdag 27 februari, 14:00 – 17:00 u
- Woensdag 10 april, 10:00 – 13:00 u
- Woensdag 22 mei, 9:00 – 12:00 u
- Woensdag 10 juli, 9:00 – 12:00 u